

VIDA I PENSAMENT DE RAMON MARTÍ D'EIXALÀ,
DE JOSEP MARIA VILAJOSANA RUBIO¹

Aquesta obra presenta la biografia de l'il·lustre jurista i acadèmic Ramon Martí d'Eixalà, arran del bicentenari del seu naixement (1808-2008).

L'autor ens fa una introducció a la història general d'Espanya, Catalunya i Cardona al segle XIX. Un repàs, sobretot, del desenvolupament industrial de Catalunya, de l'expansió del liberalisme, de l'evolució política espanyola i de l'aparició i el desenvolupament d'una nova intel·lectualitat catalana i la restauració de la Universitat de Barcelona i els estudis de dret.

Després, la primera part de l'obra es refereix a la vida del jurista i a la seva família paterna, amb negocis vinculats al comerç de la sal, i a la materna, vinculada al món del dret. L'avi matern, Baltasar d'Eixalà, era doctor en lleis, assessor del duc de Cardona i escrivà de la cúria ducal. Tot seguit, Vilajosana s'ocupa de la infantesa i dels primers estudis de Martí d'Eixalà.

L'autor exposa el pas d'Eixalà per la Universitat de Cervera, on cursa filosofia i lleis. Després, el 1824, s'instal·la a Barcelona amb la seva família, fet que millora la seva posició social i econòmica. El 1834 ingressa al Col·legi d'Advocats de Barcelona i ben aviat també forma part de la Reial Acadèmia d'Arts i Ciències (on exerceix la docència de la filosofia), de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, de la Societat Econòmica d'Amics del País, de la Societat del Foment de la Il·lustració i de l'Acadèmia de Jurisprudència (on presideix la Secció de Legislació Civil, i després la institució mateixa). En definitiva, el nostre jurista s'integra perfectament en la societat barcelonina i acaba representant la ciutat en les Corts de Madrid.

És bibliotecari i arxiver del Col·legi d'Advocats, però no guanya les eleccions a degà. I aviat el trobem donant classes a la Facultat de Jurisprudència, bé que exclusivament de dret, mentre que ensenya ideologia i lògica a l'Institut Barcelonès.

Malgrat el seu liberalisme, l'arribada dels progressistes al Govern el 1840 té com a conseqüència directa la seva expulsió de la Universitat de Barcelona. Però, en canvi, entra a treballar a l'Escola Normal de Madrid i imparteix classes de filosofia a l'Acadèmia de Ciències.

En la mateixa època es proposa editar amb altres companys igualment expulsats de la Universitat de Barcelona, *Las Partidas* d'Alfons X *el Savi*, amb la coneguda glossa de Gregorio López. Tanmateix, el 1843 encara és segregat i conduït a Girona per les forces revolucionàries.

1. Lleida, Pagès Editors i Ajuntament de Cardona, 2011, 207 p.

Poc després les circumstàncies polítiques canvien: Martí d'Eixalà és elegit diputat a Madrid i és reposat en les seves funcions universitàries per a ensenyar jurisprudència i ser nomenat catedràtic interí de dret civil i mercantil. El 1846 passa a ocupar en propietat la càtedra anomenada «Elementos de Historia y del Derecho Civil y Mercantil de España».

Vilajosana dedica un altre capítol d'aquesta primera part de la biografia a les etapes del nostre protagonista a Madrid com a diputat a Corts. La primera vegada que és elegit és el 1843, com s'ha dit, però aquestes Corts no s'arriben a constituir; l'any següent torna a ser elegit, i ho torna a ser per una àmplia majoria.

Aquestes Corts, que sí que es constitueixen, tenen com a objectiu principal la revisió de la Constitució de 1837, tot i que ja està preparada la seva reforma. Martí hi vota en contra. Les seves intervencions se centren sempre en la defensa dels interessos de la burgesia catalana, representada per la Junta de Comerç.

Segueix com a diputat en successives legislatures, fins a la seva mort sobtada per una pulmonia el 1857. Entre els seus deixebles destaquem Francesc Permanyer, Manuel Duran i Bas i Laureà Figuerola (ministre en el Govern de 1868).

La segona part del llibre ja s'ocupa de Martí d'Eixalà com a filòsof, jurista i polític, i fa un repàs especialment de la seva tasca docent i sobretot de les seves diverses publicacions en una i altra disciplines. Vilajosana va descrivint les seves obres i el seu contingut, i el pensament de l'autor: en l'àmbit de la filosofia, *Curso de filosofía elemental* (1841) i la traducció al castellà del *Manual de la historia de la filosofía*, de J. F. Amice, amb un apèndix titulat «De la filosofía en España» (1842); en el del dret, *Tratado elemental de derecho civil romano y español* (1838), amb altres autors, *Las siete Partidas del sabio Rey Don Alfonso X* (1844) i *Instituciones de derecho mercantil de España* (1848).

I això, sens perjudici de diferents discursos i manuscrits inèdits sobre problemes filosòfics de diferent naturalesa (relacions humanes, qüestions morals).

El nostre autor encara tracta en el seu llibre de l'aparició de l'escola jurídica catalana, de la qual Martí d'Eixalà va ser un dels membres més destacats durant el segle XIX, tot i que, malgrat que era un bon coneixedor del dret romà, no es troba en la seva obra cap defensa del dret català i de les institucions catalanes. Cal suposar, però, que devia fer costat als altres juristes catalans que s'oposaren durant el mateix segle als nous projectes de Codi civil que rebutjaven el dret civil català.

Ja com a polític, Martí d'Eixalà pertanyé al corrent liberal moderat, i Vilajosana es refereix a algunes de les seves intervencions en les Corts, sempre en contra de les successives reformes constitucionals que es van anar plantejant en les legislatures en què va ser elegit.

El llibre finalitza amb una relació bibliogràfica de l'obra de Ramon Martí

d'Eixalà, de la qual destaca una dotzena de manuscrits inèdits localitzats a l'Arxiu Parpal. I la segueix la completa bibliografia que Vilajosana utilitza per a la seva biografia.

L'obra inclou nombroses imatges, fotografies, reproduccions i retrats. Tot en conjunt enriqueix considerablement aquest treball que ens apropa a la vida i l'obra d'aquest personatge i a la mateixa societat on visqué i exercí, que influí decisivament en la consolidació de la Renaixença, malgrat les contradiccions que Vilajosana explica i que no defuig.

Una biografia en un llenguatge proper, planer, senzill i amè, que, lluny dels academicismes habituals en casos similars, intenta desvetllar les contradiccions del nostre jurista, potser més aparents que reals. I, en tot cas, el recupera com un membre destacat de la tradició jurídica del nostre país.

Josep Serrano Daura

Universitat Internacional de Catalunya

*EL MONESTIR DE SANTA MARIA D'AMER A L'ÈPOCA MODERNA:
RELIGIÓ, CULTURA I PODER. DE LA REFORMA BENEDICTINA
A LA VIGÍLIA DE LES DESAMORTITZACIONS (1592-1835),
DE XAVIER SOLÀ I COLOMER²*

A partir de la història d'un monestir, el benedictí de Santa Maria d'Amer, Solà reconstrueix la història de la mateixa localitat, a la comarca gironina de la Selva.

Després d'una extensa introducció i d'una referència a la historiografia dedicada al mateix monestir i a la vila d'Amer, l'autor desenvolupa el seu treball en dos grans apartats.

En la primera part, amb el títol «L'espai i els homes: dominis, propietats i monjos», s'inicia la història d'Amer amb uns precedents que es remunten al segle X, que és quan es consagra la primera església del monestir.

En aquest primer capítol l'autor descriu el desenvolupament del monestir fins que adquireix a la Corona la jurisdicció sobre la localitat, el seu terme i els seus pobladors l'any 1274, per vint-i-tres mil sous.

Paral·lelament es refereix al territori de la vila, les rendes senyorials (delmes, censos, etc.), els capbreus, sortosament conservats des del 1320 fins al 1833, els

2. Barcelona, Fundació Noguera, 2010, 799 p., 2 v., col·l. «Estudis», núm. 53 i 54. Pròleg d'Ignasi Fernández Terricabras, de la Universitat Autònoma de Barcelona.